

Kulturrådets yttrande över Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92), Ku2017/02516/DISK

Kulturrådet har givits tillfälle att yttra sig över ovan nämna utredning.

Kulturrådet är en myndighet under Kulturdepartementet med uppgift är att verka för kulturens utveckling och tillgänglighet. Det gör myndigheten genom att fördela och följa upp statliga bidrag, samt stödja och driva på utvecklingen genom att sprida information och kunskap på olika sätt. Enligt Kulturrådets instruktion har myndigheten ett samlat ansvar för att inom sitt verksamhetsområde främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Utredningen kommenteras nedan i de delar som berör Kulturrådets verksamhetsområde.

Avsnitt 14.1.1. Samordning av arbetet för hbtqi-personers rättigheter

Kulturrådet bedömer att det kan finnas skäl att såsom utredningen föreslår omarbete regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck till en handlingsplan, som dels innehåller en aktuell beskrivning av situationen och är tydligare avseende åtgärder och mål. En sådan handlingsplan bör, såsom utredningen också skriver, utformas i samarbete med berörda myndigheter och civila samhället utifrån vilken typ av styrning som är mest relevant inom respektive politikområde.

Kulturrådet bedömer att det är positivt att fler myndigheter föreslås få uppdrag som strategiska myndigheter på området. Det gäller inte minst Skolverket då en öppen och inkluderande skola är en förutsättning för hbtq-ungdomars välmående, såsom utredningen skriver. Kulturrådet ser i sin bidragsgivning flera exempel på projekt där kulturaktörer har arbetat med frågor om sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Det gäller inte minst inom statsbidraget Skapande skola som syftar till att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet

Kulturrådet delar utredningens bedömning att det, särskilt då antalet strategiska myndigheter ökar, finns starka skäl att utse en myndighet som får ett permanent, samordnande ansvar.

Kulturrådet tillstyrker utredningens förslag om att Jämställdhetsmyndigheten tilldelas ett sådant samordnande ansvar och bedömer att det kan bidra till att integrera jämställdhets- och hbtq-perspektiven, till att adressera de utmaningar som finns med att kombinera perspektiven samt till att säkerställa att jämställdhetsintegrering också inkluderar ett hbtq-perspektiv.

Avsnitt 9 och 14.5. Transpersoners fritid

Enligt direktiven skulle utredningen föreslå konkreta insatser för att förbättra transpersoners förutsättningar att tryggt kunna delta i olika typer av fritidsaktiviteter, i det civila samhället och i andra sociala sammanhang. Utredningen skulle också föreslå åtgärder för att förbättra transpersoners möjligheter att delta i träning och idrott.

Utredningen konstaterar att idrottspolitiken, kulturpolitiken och folkbildningspolitiken är centrala nationella politikområden som berör fritid och organisering. Utredningen har gjort avgränsningen att inte gå närmare in på folkbildningens område. Vad gäller kulturens område berörs detta i resultatdelen kort under rubriken kommunernas roll (avsnitt 9.1.2), där det endast finns en beskrivning av andelen kommuner som har kulturanläggningar i form av folkbibliotek, museer, teaterhus och konserthallar, utifrån en rapport från SKL. I övrigt ligger utredningens fokus både i resultat- och förslagsdelen på mötesplatser, egenorganisering samt motion och träning (i form av idrott).

Avseende området fritid vill Kulturrådet understryka vikten av att uppmärksamma transpersoners förutsättningar att ta del av andra fritidsaktiviteter än motion och träning (i form av idrott), bland annat inom kulturområdet. Det kan röra den kommunala musik- och kulturskolan eller fritidsverksamhet för barn, unga och vuxna inom ramen för studieförbund eller hos andra arrangörer. Här ingår för övrigt även andra tränings- och motionsformer än de som beskrivs av utredningen, som exempelvis i olika former av dans.

För att få en mer heltäckande bild av förutsättningarna att tryggt delta i fritidsaktiviteter skulle det vara viktigt att få kunskap om hur andra aktiviteter och miljöer än de kopplade till idrott upplevs av transpersoner. I det fall Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) ges i uppdrag att, i enlighet med utredningens förslag, kartlägga hur transpersoner upplever sina möjligheter att vara delaktiga i civilsamhället, är det angeläget att inkludera ett så brett spektrum som möjligt av fritidsverksamheter.

För att förbättra transpersoners förutsättningar att tryggt kunna delta i olika typer av fritidsaktiviteter, i det civila samhället och i andra sociala sammanhang är det angeläget att inte bara rikta blicken mot idrottsområdet, utan att också uppmärksamma och stärka det arbete som görs inom andra områden. Exempelvis kan den kommunala musik- och kulturskolan runt om i landet erbjuda en viktig arena för att erbjuda barn och unga möjlighet till social gemenskap och personlig utveckling. Studieförbunden samarbetar ofta med RFSL och genomför olika typer av hbtq-relaterade aktiviteter. Exempel finns också på verksamheter som särskilt riktar sig till transpersoner och icke-binära. Ett av få exempel i utredningen som rör andra områden än idrott är ett citat från en förälder där hen bedömer scouterna vara en inkluderande verksamhet där inte barnen delas in efter kön (sid 353).

I utredningen nämns inte ”andra sociala sammanhang”, vilket ingick i utredningens mycket omfattande direktiv. Här vill Kulturrådet lyfta fram kulturaktiviteter som betydelsefulla sociala sammanhang, exempelvis i form av besök på bibliotek, utställningar, scenkonstföreställningar, konserter eller filmfestivaler. Dessa arenor är betydelsefulla för att synliggöra hbtq-personers villkor och berättelser, vilket både kan erbjuda igenkänning och förebilder, och samtidigt bidra till att synliggöra och ifrågasätta strukturer, normer och värderingar.

Avsnitt 14.5.1 Tryggare mötesplatser för stärkt egenorganisering

Gällande förslaget om att MUCF ges i uppdrag att fördela projektstöd till aktörer som möjliggör mötesplatser och verksamheter för transpersoner och personer med intersexvariationer, vill Kulturrådet peka på att kulturrelaterade verksamheter här kan vara relevanta att stödja, exempelvis i form av filmfestivaler eller liknande (i utredningen nämns exempelvis Trans Fest Stockholm som började sin verksamhet som en filmfestival).

Handläggningen av ärendet

Detta beslut har fattats av generaldirektör Staffan Forssell efter föredragning av utredare Heli Hirsch. I beredningen av ärendet har enhetschef Magnus Boström, vikarierande kommunikationschef Bongie McDermott och kommunikatör Thorleif Warmboe deltagit.

På Kulturrådets vägnar

Staffan Forssell

Heli Hirsch
